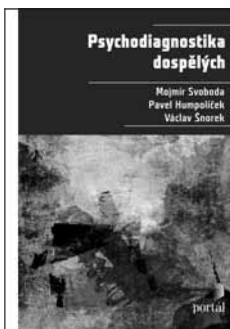

recenze

Svoboda M. (ed.), Humpolíček P., Šnorek V.

PSYCHODIAGNOSTIKA DOSPĚLÝCH

Praha: Portál; 2013

Recenzovaná publikace je návazným pokračováním knihy Psychologická diagnostika dospělých, jejímž jediným autorem byl brněnský psycholog Mojmir Svoboda. Prvé vydání jsme zaznamenali u Poradenské agentury CAPA v roce 1992, nakladatelství Portál práci publikovalo v roce 1999 a nyní vychází u téhož nakladatele s mírně pozměněným názvem

a za přispění dalších dvou psychologů, ovšem v aktualizované a výrazně rozšířené podobě.

Hlavním autorem a editorem Psychodiagnostiky dospělých je profesor klinické psychologie Mojmir Svoboda, jenž pracuje v Psychologickém ústavu Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Tento ústav dlouhá léta vedl a úspěšně rozvíjel. V odborném světě je znám jako čelný představitel naší klinické psychologie, činný v oblasti pregraduálního i postgraduálního vzdělávání. Profesor Mojmir Svoboda vychoval velké množství psychologů, a pokud jde o psychoterapii, vzdělal a ovlivnil také mnoho nepsychologů, zejména lékařů. Znamé jsou kupříkladu jeho práce z oblasti hypnoterapie a psychopatologie. Své bohaté pedagogické, teoretické a klinické zkušenosti zúročil i při psaní recenzované knihy.

Druhý z autorů – psycholog a doktor filosofie Pavel Humpolíček – je jeho nástupcem a vedoucím Psychologického ústavu Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Zaměřuje se zvláště na projektivní diagnostické metody a neuropsychologické diagnostické postupy.

Trojici autorů pak doplňuje magistr psychologie Václav Šnorek, odborný asistent na Katedře psychologie a speciální pedagogiky na Jihočeské univerzitě a klinický psycholog Nemocnice České Budějovice. V publikaci zpracoval exnerovské pojetí a výklad Rorschachovy projektivní zkoušky.

Recenzovaná publikace je především učebnicí, určenou pro pregraduální i postgraduální studenty psychologie, zejména však klinické psychologie. Vychází s podporou Vědecké rady Portálu, což svědčí o její odborné úrovni a kvalitě. Jejím cílem je seznámit čtenáře s metodologic-

kými otázkami psychodiagnostiky a s hlavními psychodiagnostickými postupy a metodami, které jsou používány českými psychology a aplikovány na české populaci. A budiž rovnou řečeno, že tohoto cíle bylo plně dosaženo. Oproti dřívějším vydáním zde autoři zařadili novější testy, nalezneme zde pasáže o praktickém využití konkrétních psychodiagnostických metod v naší republice, pozornost je věnována etickým otázkám diagnostiky i počítačovému a internetovému testování (byť jen na několika stránkách), jehož význam narůstá, a to i v klinické praxi.

Učebnici Psychodiagnostika dospělých rozčlenil editor do čtyř hlavních částí, z nichž každá sestává z řady kapitol a podkapitol. Závěr knihy je pak tvořen seznamem použité literatury (převážně souhrnné a přehledové práce) a rejstříkem psychologických diagnostických metod v počtu několika stovek titulů – zde je třeba upozornit, že některé z těchto metod se uplatňují i při psychodiagnostice větších dětí a dospívajících. Pro přiblížení celé práce uvádím stručný obsah publikace.

Část I – Metodologické otázky

Zde se seznamujeme s diagnostickou činností a diagnostickými metodami, dále pak se ve stručnosti dozvíme o vývoji psychologické diagnostiky. Větší pozornost je věnována etickým zásadám psychodiagnostické práce, včetně problematiky sdělování výsledků vyšetření a ochrany dat klientů a pacientů. V první části práce ještě nalezneme ve zkratce zpracovanou oblast počítačového a internetového testování, dozvíme se o průběhu a procesu psychologického vyšetření i užití psychodiagnostiky v praxi. Zvláštní a pochopitelná pozornost je věnována základním vlastnostem testů (standardizace, objektivita, reliabilita, validita, transferabilita), tato část pak končí pojednáním o nových trendech v psychodiagnostice a souhrnnou klasifikací psychodiagnostických metod (klinické, testové a přístrojové metody).

Část II – Klinické metody

Mezi klinické metody jsou zařazeny: pozorování, rozhovor, anamnéza a analýza spontánních produktů (spon-

tánní kresby, deníky, dopisy ad.). Samozřejmě největší pozornost je věnována rozhovoru, jelikož je základní (a nejobtížnější) psychodiagnostickou metodou, a proto jsou zde podrobněji rozebrány jeho fáze i jednotlivé techniky vedení rozhovoru (kladení otázek, technika zachycení a objasnění, technika parafrázování ad.). Psychologická anamnéza exploruje vývoj osobnosti jako celku a zaměřuje se na všechny okolnosti, které vývoj osobnosti mohly ovlivňovat (nukleární rodina, emocionální a intelektuální vývoj, erotický a sexuální vývoj, vývoj postojů k hodnotám ad.).

Část III – Testové metody

Třetí část knihy je nejobsáhlejší, neboť tematizuje právě to, co je pro psychologickou diagnostiku typické a specifické. Najdeme zde podrobný přehled výkonových testů (intelligence, testů speciálních schopností a jednotlivých psychických funkcí, neuropsychologické postupy), testů osobnosti (projektivní metody, objektivní testy osobnosti, dotazníky, posuzovací stupnice – numerické škály, sebesposuzovací stupnice, standardní posuzovací škály, vizuální analogové škály ad.). Je toho skutečně mnoho, co mají kliničtí psychologové v současné době k dispozici. Dosa-hují poznatků, jež jsou v klinické praxi jiným způsobem jen obtížně získatelné či nejsou dosažitelné vůbec – a přitom potřebné a žádoucí (např. zjištění a posouzení dynamiky vztahů v rodině v souvislosti s dynamikou osobnosti pacienta a rozvojem určité poruchy zdraví).

Část IV – Psychologický nále-z

Poslední část knihy obsahuje praktické ukázky práce diagnostikujícího psychologa. Ve stručné podobě se seznámíme s pěti následujícími typy nálezů: s nálezem orientovaným klinicky (kazuistickým), nálezem orientovaným testově, nálezem exploračně-testovým, nálezem narativním (dynamicky komplexním) a s nálezem orientovaným na složky osobnosti. Cílem diagnostické činnosti není pouhá suma údajů, nýbrž syntéza a integrace vyús-tující v psychologický nále-z. Obvykle obsahuje dva druhy dat: jednak jsou to faktické údaje (např. anamnestická data, skóre, indexy a jiné údaje získané z testů), jednak jsou to interpretace těchto dat, jejich kategorizace, srovnání s normami, konkrétní diagnostické, případně i prediktivní závěry.

Recenzovaná práce splňuje všechny požadavky klade-né na vysokoškolskou učebnici. Seznamuje nás vyváženě, střízlivě a současně kriticky s tím, co je v současné době o tématech známo (byť mnohdy jen v didaktické zkrat-ce). Osobně si na ní cením také toho, že učí čtenáře psychologicky myslet, tedy vidět skutečnosti v souvislostech, klienta (či pacienta) respektovat a postupovat při jednání s vyšetřovanou osobou opatrně, uvážlivě a zatěžovat ji způsobem jen nezbytně nutným.

Publikace Psychodiagnostika dospělých je napsána systematicky, přehledně a názorně, teoretické části textu jsou přiblíženy příklady z praxe, ilustracemi, tabulkami apod. Za vysoce žádoucí považuji i skutečnost, že kniha je sestavena způsobem, jenž minimalizuje riziko jejího zneužití laiky a „pseudopsychology.“ Jedná se o práci hodnotnou a pokračující v tradici brněnské psychologické školy, jejíž základy položil v roce 1926 slovinský psycholog prof. Mihajlo Rostohar (1878–1966) založením Psychologického ústavu při brněnské univerzitě. V této souvislosti stojí za zmínku, že tento psycholog založil v roce 1911 první psychologickou experimentální laboratoř v českých zemích, a to ve Fyziologickém ústavu lékařské fakulty České univerzity v Praze za vydatné podpory jejího před-nosty prof. Františka Mareše (1857–1942), znamenitého českého fyziologa, ale také psychologa, zastávce vitalismu a pozdějšího rektora Univerzity Karlovy. Vidíme, že psychologie se u nás od samého počátku pěstovala, a to zřetel-ně, i v rámci rozvíjejících se lékařských věd.

Publikace Psychodiagnostika dospělých je nejen zá-kladní učebnicí psychodiagnostiky pro psychology, ale i užitečnou knihou pro lékaře (zejména psychiatry), kteří v praxi již rutinně spolupracují s klinickými psychology. Součinnost mezi klinickými psychology a psychiatry je u nás již tradiční a osvědčená. Její podmínkou je vzájemně jasná a jednoznačná komunikace i dobrá znalost oborů, k níž přispívá i recenzovaná kniha. Publikaci lze jedno-značně všem zájemcům z řad psychologů a lékařů doporučit, zvláště pak těm, kteří se pohybují v klinické praxi.

Jak již jsme u nakladatelství Portál zvyklí, kniha je po všech stránkách vzorně vydavatelsky vybavena a provedena.

prof. PhDr. Jan Vymětal

Ústav pro humanitní studia v lékařství

1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze

Karlovo nám. 40, Praha 2

inzerce

Ve dnech 5. 9. do 7. 9. 2013

se v Opočně pod Orlickými horami uskuteční

XX. ročník Psychoanalyticko-psychoterapeutického symposia

Tématem letošní konference je

„Čím jsme prošli – kam směřujeme?“

Účastnický poplatek 800 Kč, studenti 700 Kč
Institut aplikované psychoanalýzy, sekretariát tel.: 233 340 305